

Resultaat gespreksronde IBT met gemeenten in Zuid-Holland

1. Aanleiding en doel

Naar aanleiding van de op 4 oktober 2016 door GS vastgestelde provinciale Rapportage IBT over 2015 sprak de provincie in de periode van 19 januari tot 17 maart 2017 met 13 gemeenten over het interbestuurlijk toezicht (IBT). Het betreft gemeenten die voor meer dan de helft van de zes IBT-domeinen 'oranje' of 'rood' scoorden over 2015. Namens de gemeenten namen de gemeentesecretarissen, concerncontrollers of de verantwoordelijk leidinggevenden en de contactpersonen voor het IBT deel aan de gesprekken. Deelnemers namens de provincie waren Michel Visser (afdelingshoofd Bestuur), Marije Hoogendoorn – Bruins Slot (hoofd Bestuurlijke Zaken en Toezicht) en Marijn ten Brinke (coördinator IBT).

Het doel van deze gesprekken was tweeledig:

- Bespreken van het functioneren van de horizontale verantwoording en controle (de relatie tussen het college en de raad) en het verticale toezicht (de relatie tussen de gemeente en de provincie);
- Bespreken van de IBT-score van de gemeente over 2015 n.a.v. de gemeentelijke en provinciale Rapportage IBT over 2015 en naar aanleiding van het actuele beeld inzicht krijgen in de eventuele problematiek en het zonedig afspraken maken over vervolgacties.

In dit verslag volgt op hoofdlijnen het resultaat van de gevoerde gesprekken.

2. Algemene impressie

Over het algemeen waren de gemeenten positief over het initiatief van de provincie om het gesprek aan te gaan over de wijze waarop het IBT in de praktijk functioneert. Er is waardering voor het feit dat de provincie deze gespreksronde organiseert, gemeenten opzoekt en betrokkenheid toont. Hierdoor gaat het IBT ook meer leven en blijft het niet beperkt tot een papieren exercitie. In de praktijk is het gesprek over IBT bij de meeste gemeenten een opstap geweest voor een gesprek met een bredere insteek. Zo is bij diverse gemeenten de ambtelijke en bestuurlijke samenwerking met andere gemeenten en de samenwerking op regionaal niveau aan de orde geweest (bijvoorbeeld in relatie tot een samenwerkingsverband als dat van de MRDH). In het verlengde daarvan hebben enkele gemeentesecretarissen de behoefte uitgesproken tot een apart vervolgoverleg met de provincie. Ten slotte was er de reflectie op de relatie tussen gemeente en provincie, waarbij zowel positieve opmerkingen als kritische kanttekeningen zijn geplaatst.

3. Functioneren horizontale verantwoording en controle

De meeste dynamiek rond de gemeentelijke en provinciale IBT-rapportages vindt plaats in het ambtelijk domein. Ook blijken de rapportages actief besproken te worden met (leden uit) het College van Burgemeester en Wethouders. Van 'oranje' of 'rode' IBT-scores gaat een signaalfunctie uit, waarbij gemeenten in actie komen en actief stappen zetten om bestaande achterstanden en knelpunten op te lossen. De gemeentelijke IBT-rapportages maken onderdeel uit van de jaarstukken die de colleges aanbieden aan de raden. Enkele gemeenten (zoals Dordrecht) maken in dit kader een aparte rapportage over de uitvoering van de wettelijke taken, maar in de meeste gevallen wordt de IBT-rapportage als bijlage bij de jaarstukken aan de raad aangeboden. In de meeste gevallen nemen de raden slechts kennis van de IBT-rapportages en worden deze niet actief besproken. Dit is in lijn met het landelijk beeld. Afgaande op de conceptstukken van de landelijke evaluatie IBT, komt de door de Wet Rgt veronderstelde controlerende rol van de raad niet goed uit de verf. Belangrijke notie hierbij is dat de raden een politiek controlerende rol vervullen richting het college en geen rol als horizontaal toezichthouder. Diverse gemeenten zien een rol voor de provincie om – bijvoorbeeld na de gemeenteraadsverkiezingen - nieuwe raadsleden te informeren over het IBT en te werken aan bewustwording. In dit verband verwijzen gemeenten naar een eerder door de provincie georganiseerde en geslaagde ontmoeting voor raads- en statenleden. Ook vinden zij het van belang om de griffiers te informeren, zoals in een eerdere bijeenkomst over IBT voor griffiers is gedaan.

4. Functioneren verticaal toezicht

De huidige werkwijze waarbij gemeenten hun conceptrapportages IBT – vooruitlopend op de bestuurlijke vaststelling – voorleggen aan de provincie, bevalt gemeenten goed. Deze tijdige afstemming leidt bijna altijd tot een gedeeld beeld van de IBT-scores en als dat niet het geval is vindt er een gesprek over een afwijkende beoordeling plaats. Deze afstemming draagt bij aan een soepel verloop van het bestuurlijke traject. Gemeenten vinden de provinciale beoordeling met een totaalbeeld voor 60 gemeenten vanuit het oogpunt van benchmarking en de vergelijking met nabijgelegen gemeenten zeker interessant, maar de verschijningsdatum van de rapportage in oktober te laat. Tegelijkertijd hechten zij eraan dat de gemeentelijke IBT-rapportages onderdeel blijven uitmaken van het jaarrekeningproces. Gevolg daarvan is dat de provinciale IBT-rapportage niet eerder kan verschijnen, omdat de beoordeling van de definitieve gemeentelijke IBT-rapportages pas plaatsvindt nadat de raden uiterlijk 15 juli de door hen vastgestelde jaarstukken, inclusief de gemeentelijke IBT-rapportage, hebben toegezonden aan de provincie.

5. Ontwikkeling totaalbeeld IBT-score

Tijdens de gesprekken zijn de ‘oranje’ en ‘rode’ IBT-scores over 2015 aan de orde geweest en is een vergelijking gemaakt met het actuele totaalbeeld van dat moment. Daaruit blijkt een positieve ontwikkeling: bijna alle gemeenten waarmee gesprekken zijn gevoerd scoren over 2016 beter dan over 2015. Hoewel er voor het domein ‘informatie- en archiefbeheer’ verbeteringen zichtbaar zijn, ligt er op dat terrein voor veel gemeenten nog een forse opgave. Dat geldt ook voor de huisvesting van vergunninghouders. Uit de gesprekken blijkt verder dat gemeenten zich inspannen om knelpunten en achterstanden op te lossen en de verwachting is dat het totaalbeeld over 2016 meer ‘groen’ zal ogen dan het totaalbeeld over 2015.

6. Aandachtspunten

Uit de gesprekken zijn de volgende aandachtspunten naar voren gekomen:

- Domein ‘Huisvesting vergunninghouders’: er blijkt geregeld ruis te zijn over de precieze aantallen van vergunninghouders. Belangrijke oorzaak daarvan is de administratie van het COA en het feit dat het COA er niet in slaagt om voldoende vergunninghouders te koppelen aan gemeenten. De provincies Zuid-Holland en Zeeland hebben deze problematiek aangekaart bij het COA;
- Domein ‘Ruimtelijke Ordening’: de gemeenten die slecht scoren (ontbrekende en/of niet actuele bestemmingsplannen) is gevraagd om zorg te dragen voor een goede toelichting op eventuele knelpunten en achterstanden, omdat Provinciale Staten via een motie aan Gedeputeerde Staten hebben gevraagd inzicht te geven in de witte vlekken bij de provinciale IBT-rapportage over 2016;
- In samenhang met de signaalfunctie van de ‘oranje’ of ‘rode’ IBT-scores komen soms andere gevoeligheden op tafel. Een mooi voorbeeld daarvan is de problematiek in de Krimpenerwaard rond actualisatie van bestemmingsplannen in het Veenweidegebied.

7. Suggesties voor doorontwikkeling IBT

In het kader van de doorontwikkeling van het IBT zijn in de gesprekken de volgende suggesties aangereikt:

- Werk aan bewustwording onder nieuwe raadsleden (o.a. door bijeenkomsten voor raads- en statenleden te organiseren) en griffiers (in lijn met de eerdere bijeenkomst voor griffiers over IBT);
- Organiseer kennisbijeenkomsten en deel best practises door per domein na te gaan welke gemeenten voorop lopen en anderen kunnen helpen;
- Zorg voor een zorgvuldige communicatie richting gemeenten door in de toezichtbrieven van de provincie een toon te kiezen die recht doet aan de problematiek en niet leidt tot onnodige irritatie;
- Presenteer als provincie niet alleen een totaalbeeld voor 60 gemeenten, maar maak ook een vergelijking van gemeenten op het niveau van de regio’s.

Alle door de gemeenten genoemde suggesties voor de doorontwikkeling van IBT worden betrokken bij de in GS te voeren discussie over de doorontwikkeling van het IBT in Zuid-Holland. De bespreking in GS vindt plaats, zodra de resultaten van de landelijke eidevaluatie van het IBT openbaar zijn.